

MÓN DE LLETRES/FELIU FORMOSA, POETA

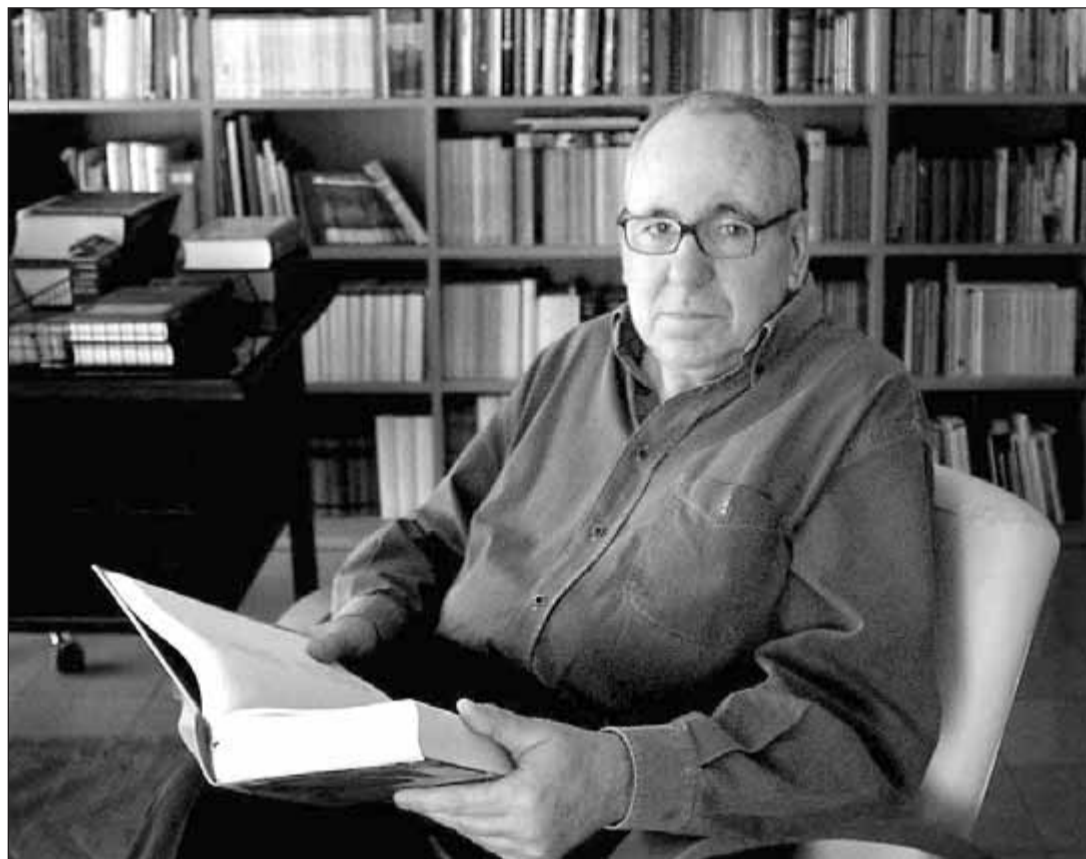
Darrere la traducció

VICENÇ LLORCA

Feliu Formosa (Sabadell, 1934), que acaba de rebre el premi d'Honor de les Lletres Catalanes, ha anat confegint el seu món literari lentament a partir d'una triple activitat creativa entorn de la poesia, el teatre i la traducció. En aquest darrer camp, s'ha especialitzat sobretot en la literatura alemanya, de la qual ha versionat autors com ara Georg Trakl i Bertolt Brecht. Igualment, cal destacar el fet que algunes de les obres de teatre internacional més importants que s'han estrenat al país duen la seva signatura com a traductor, la qual cosa ha estat beneficiosa per al conjunt de l'escena catalana. Pel que fa a al seu món poètic, el lector hi pot accedir mitjançant dos volums recopilatoris. Recordem l'aparició el 1980 a *Crítica de Si tot és dintre*, en què també s'inclouen traduccions, i el 2004 *Darrere el vidre. Poesia 1972-2002* (Edicions 62-Empúries). D'entre els seus títols potser en podríem destacar dos: *Cançonera* (Editorial Vosgos, 1976), per la centralitat que ocupa en la seva lírica, i *Per Puck* (Columna, 1992), tot un homenatge personal al món teatral. Finalment, a Formosa li interessa també el dietarisme i l'anomenada prosa del jo. D'aquesta manera, el 1979 va donar a conèixer *El present vulnerable* (Laia) i actualment està a punt de publicar un nou dietari a Perifèric Edicions.

CALMA I REFLEXIÓ A L'ESTUDI

El visito al seu estudi al barri de Sant Andreu de Barcelona. Un sol de tarda d'hivern inunda la biblioteca on es combinen el blanc i el blau cel de les parets amb els lloms multicolors dels llibres de les prestatgeries. La conversa sembla encomanar-se tant d'aquest moment de calma com del to reflexiu de la seva obra. D'aquesta manera, repassa a partir d'autors concrets el moment positiu de creativitat que, segons ell, com en d'altres èpoques, estan vivint les lletres catalanes: "Pel que fa a la poesia, trobo que és un moment en què hi ha moltes alternatives i, alhora, poetes molt consolidats que publiquen assíduament, com ara Joan Margarit i Màrius Sampere. Després, també tenim molts poetes nous i aquesta antologia dels *imparables* que està molt bé. Hi ha poetes que m'interessen més, d'altres menys. No diré noms. De vegades em costa una mica de seguir certs poetes per qüestions d'afinitat formal, perquè és una poesia molt diferent de la que faig jo, però hi ha tres o quatre d'aquests autors que m'interessen molt i, fins i tot, amb algun hi tinc molt bona relació. Pel que fa a la narrativa, no la segueixo gaire. Últimament he llegit *Pa negre*, d'Emili Teixidor, i *La pell freda*, d'Albert Sánchez Piñol. Penso que està molt bé que hi hagi aquesta mena d'obres que tenen tanta sortida, que venen tants exemplars. És un indicatiu

M. ÀNGELS TORRES

EL POETA, DRAMATURG I TRADUCTOR FELIU FORMOSA VA NÉIXER A SABADELL EL 1934

de normalització bastant important. Pel que fa a l'assaig, no sé si m'equívoco, però hi ha menys cosa. Finalment, valoro molt la literatura del jo, de memòries i dietaris. Sobretot hi ha un autor que m'interessa molt, Enric Sòria. Ara bé, en general, lleigeixo més literatura alemanya. Ara estic intentant traduir i publicar una poeta jueva, Hilde Domin, alhora que lleigeixo uns materials d'un simposi sobre Trakl. Treballo bastant amb materials de literatura alemanya. Fins i tot tinc una antologia de poetes alemanys del segle XX inèdita, i que no sortirà mai perquè hi ha problemes de drets. Per això ja estic preparant altres coses. Hi ha un poeta alemany bastant relacionat amb la Generació del 27, i que toca bastant el tema d'Espanya, que és un dels grans i que aquí és desconegut. Estic en converses amb Rosa Lentini per traduir-lo. Es diu Karl Krolow, sens dubte un poeta molt important -va morir, fa poc a una edat avançada- i que ens deixa quatre volums d'obra completa".

Aquesta passió per la traducció fa que parlem llargament sobre aquesta activitat en la literatura catalana: "De vegades, em preocupa el fet que el traductor estigui tan lluny dels barems professionals que fa tant temps que es manegen. És una de les causes que provoca que em trobi sovint traduccions que no m'agraden. D'una banda, pateixen la falta de cotització del traductor, del fet que els paguen malament. I, de l'altra, de la barreja de nivells de llen-

guatge. En català passa més que en castellà: et pots trobar amb termes cultes en una novel·la que no els necessita, per exemple. Es produeix una certa vacil·lació idiomàtica. Jo, una traducció que no m'entra, l'haig de deixar".

LA CREACIÓ TEATRAL

I, és clar, passem a l'altra gran passió de Formosa, el moment actual de la creació teatral: "Hi ha molts autors. És molt sorprenent perquè cada vegada n'hi ha més. És gent que surt dels tallers de la Sala Beckett i dels cursos de dramaturgia de l'Institut del Teatre. Fins i tot, m'agradaria dir algun nom, a banda d'una autora més coneguda com Lluïsa Cunillé. Per exemple, Pau Miró. Dins el cicle que es va fer a la Sala Beckett, *Barcelona mapa d'ombres*, era magnífica la seva obra, *Plou a Barcelona*. No fa gaire vaig veure una peça que es diu *Copi i Ocaña al Pugatori*, de Marc Rossich. D'escriptura, era també magnífica, un fals diàleg entre aquests dos personatges marginals. Després hi ha, evidentment, Sergi Belbel i Jordi Galceran. Es mouen sovint, i també els autors nous, dins una mena de nou realisme de teatre de text sobre la comunicació, de vegades amb personatges marginals. Em sembla que estan més enllà de l'avantguarda. Com a aspecte menys positiu, diria que alguns de vegades pateixen -i això ho he pogut comprovar perquè estic en el comitè de lectura del TNC- un problema d'idioma, de saber escriure, de fluïdesa idiomàtica,

que no és el cas de Marc Rossich".

L'aparició de l'obra completa en el volum *Darrere el vidre* fa que puguem seguir l'elaboració d'una obra poètica reflexiva, profunda, pertanyent a un autor que confessa el seu origen creatiu en l'amor a la tasca de traducció: "Jo vaig començar a escriure poesia a partir de la traducció, perquè portava deu anys traduint. I molts anys fent una activitat de pràctica i lluita teatrals. A partir del 1972 -tenia llavors 38 anys-, vaig començar a fer poesia per una mena de necessitat d'explicar una sèrie d'aspectes de la meua vida a través d'un altre vehicle d'expressió. Em refereixo, és clar, a un seguit d'experiències viscudes com el Maig del 68, la crisi del comunisme, del socialisme real, que ja venien de bastant enrere. Com a militant del Partit Comunista, em recordo molt crític des del primer moment, des d'abans dels anys 60. Llavors ja era un mal militant. No ho veia gens clar, però era el partit antifranquista per excel·lència. Després de tota aquesta etapa de lluita teatral i política, la poesia per si sola va ser com una necessitat. No havia escrit mai poesia. Entro en la poesia en aquesta situació. A l'Espai Brossa, on em va fer una presentació Lluís Solà, vaig definir què és una poesia de poques paraules, d'una certa contundència. Sense ser brechtiana en l'aspecte temàtic o d'actitud davant del món, sí que té una influència de Brecht en l'aspecte de con-

BREVIARI XXI

☛ **Un color.**
Blau.

☛ **Un polític català i un de mundial.**
Joan Reventós.
Willy Brandt.

☛ **Un paisatge i una ciutat.**
El Baix Penedès, paisatge romà.
Heidelberg.

☛ **Una paraula.**
Vida.

☛ **Una obra de poesia catalana i una altra de la poesia universal.**
L'obra de Joan Vinyoli.
L'obra de Georg Trakl.

☛ **Una obra de prosa catalana i una altra de la prosa universal.**
'Quadern gris', de Josep Pla.
'Anna Karènnina', de Tolstoi.
Per mi, la millor novel·la del món.

☛ **Una obra d'assaig de pensament català i una altra pertanyent a l'universal.**
L'obra assagística de Joan Fuster.
'Els assaigs', de Thomas Mann.

☛ **Una obra de la crítica literària catalana i una altra de la universal.**
'Sobre poesia', d'Agustí Bartra.
'Funció de la poesia i funció de la crítica', de T.S. Eliot.

☛ **Un artista català i un de forà.**
Joan Miró.
Paul Klee.

☛ **Un segle.**
Segona meitat del XVIII, l'època de Goethe.

tenció, de reflexió, de pensament".

Per aquesta raó, ha confegit la seva obra sense pressa, sense precipitar l'escriptura, tot cercant la unitat dels seus llibres: "He escrit d'una manera bastant esporàdica. Jo no escric contínuament. Tradueixo, i de tant en tant escric i ho faig a partir d'un inici de poema. Es tracta de trobar la idea, fer els primers textos i treballar fins a completar el llibre. Hi ha llibres que surten per una necessitat, i gairebé et sorprenen després d'haverlos fet, com *Cançonera*. És el llibre de la pèrdua d'una persona i, potser, l'únic que es pot qualificar estrictament de poesia de l'experiència, perquè els altres tenen sempre uns referents culturals. Moltes vegades escric a partir de les lectures. De vegades, busco les lectures per poder escriure".